

blive begået, synes alle at være enige om. Dette er imidlertid kun tilsyneladende. Et nærmere eftersyn viser, at i hvert fald politiets og justitsministeriets tilslutning til denne betingelse bygger på temmelig spidsfindige fortolkninger. I de allerede af politiet gennemførte og af justitsministeriet godkendte tilfælde af provokatoranvendelse forekommer der eksempler; a) hvor ingen af de senere dømte var i besiddelse af stoffet på det tidspunkt, da agenten trådte aktivt ind i forløbet, men fremskaffede det på foranledning af agentens bestilling, og end ikke kunne fremskaffe så meget, som agenten havde udtrykt ønske om, og b) hvor forbrydelsen måske nok ville være blevet begået alligevel, men ikke nødvendigvis af den samme personkreds (specielt hvad angår mellemmanden).

Allerede dette viser, at den første betingelse er uanvendelig. Den praktiske fortolkning af betingelsen, som politiet og justitsministeriet har anlagt, er en fuldstændig udhuling af den betingelse, som skulle garantere, at anvendelsen af »agents provocateurs« ikke undergraver den almindelige retssikkerhed.

Hvis man så udelukker spidsfindighederne (hvilket er et dristigt forehavende), så bliver betingelsen ikke mere overbevisende af den grund. Den bygger, når det kommer til stykket, på en selvmodsigelse:

At der ikke må fremkaldes en forbrydelse, som ikke ville være begået alligevel, eller som Kallehaug et andet sted formulerer det (5): »at agenten ikke må havde forledt hovedmanden til noget strafbart forhold, som han ikke plejer at gøre sig skyldig i«, er ganske enkelt en logisk umulighed. Det vil aldrig kunne efterprøves, om forbrydelsen ville være begået alligevel. Selv hvis stoffet bevisligt er til stede, kan man ikke være sikker på, at det vil blive handlet videre. Det er vel forekommet, at folk har anskaffet sig pistolen og har besluttet sig til at dræbe rivalen, – men alligevel har fortrudt og har kastet pistolen i gadekæret. *Muligheden* er der, – og bør stå åben, uanset den forventede lovovertrædelses art. Betingelsen om, at det strafbare forhold, »hovedmanden« skal provokeres til, skal være, at han »plejer at gøre sig skyldig i«, er logisk meningsløs. Politiet vil jo netop bruge provokatorer i de tilfælde, hvor man ikke ellers kan påvise, at »hovedmanden« er skyldig.

Dette er ikke ordkløveri. Det er hverken mere eller mindre end fastholden ved det elementære retsplejeprincip, at ingen anses for skyldig før hans sager prøvet ved domstolene!

Hvis betingelsen: at han plejer at gøre sig skyldig i strafbare forhold af denne art, er opfyldt, så

er der intet behov for provokation, for så kan han bringes for retten og dømmes på det grundlag, politiet allerede har.

De to andre betingelser: at agenten skal være politimand, og at agenten skal møde som vidne, demonstrerer til overflod, at det er umuligt at lave en brugbar afgrænsning.

På den ene side har Kallehaug meget overbevisende argumenteret for, at disse betingelser er et nødvendigt minimum, ikke bare ud fra etiske og retssikkerhedsmæssige, men også ud fra rent praktiske synspunkter.

På den anden side har Volmer Nissen argumenteret meget overbevisende for, at med disse betingelser vil anvendelse af provokatorer ikke i noget nævneværdigt omfang hjælpe politiet (i hvert fald narkotikapolitiet) i dets arbejde. Ligesom han har påvist, at politiet ikke i de allerede forekomne tilfælde har overholdt de af Kallehaug opstillede betingelser, hvorfor man må gå ud fra, at hvis anvendelsen af »agents provocateurs« ikke skal udelukkes men reguleres, så bliver det mindre restriktivt end foreslået af Kallehaug.

Argumentationen er omfattende og skal ikke gentages her (2, 3, 5, 6, 7).

Diskussion om anvendelsesområde

Ovenstående gennemgang af betingelserne er naturligvis uafhængig af anvendelsesområdet og i sig selv tilstrækkelig til at drage den slutning, at provokatoranvendelse må udelukkes som efterforskningsmiddel.

Alligevel vil vi gerne i korthed kommentere de synspunkter, der har været vedrørende det eventuelle anvendelsesområde:

Interessen har som nævnt samlet sig om narkotikakriminaliteten. Det er ikke noget tilfælde, at det netop er politiadvokat Volmer Nissen, som er gået ind i debatten om provokatoranvendelse eller – som han foretrækker at kalde det – »mere engagerede efterforskningsmetoder« (3). Det er da også især af narkopolitiet (og ikke f.eks. af bagmandspolitiet), at metoden er blevet praktiseret. Da selveste departementschef Niels Madsen allerede på Dansk Kriminalpolitiforenings generalforsamling i 1975 var med til at åbne for »mere engagerede efterforskningsmetoder«, var det formentlig også dette område, han havde i tankerne. (Når det gjaldt bagmandspolitiet, blev *engagement* som bekendt snarere betragtet som en uting).

Narkokriminaliteten synes at være det mest nærliggende anvendelsesområde af flere grunde. Dels er det – selv om der er tale om store penge –